

Vak Didümosz, l. Didümosz, Vak.

Valdes, Petrus, névváltozata: **Valdo**, 1175 Lyon – 1206 uo. Franciaország - Szegénységi mozgalom alapítója. Alexiosz legendáját hallva és Mt 19,21-re hivatkozva népnyelvű prédikációba kezdett. Két klerikus társával lefordították az Úsz-et és az ÓSz számos könyvét latinból francia dialektusra. Bűnbánati prédikációt hirdetett és számos tanítványt szerzett. Legtöbbször ezekre a szakaszokra hivatkozott: Mt 10,8sk, Mk 6,7–10, Lk 9,2sk, 10,1. Sajátos prédikációjáért Lyonban bíróság elé állították és 1179-ben tanítványaival együtt a lateráni zsinaton elítélték. III. Sándor pápa értékelte ~ szegénységi fogadalmát, de a klérusról mondottak miatt 1184-ben a veronai zsinat kiközösítette. Követőit nevezték kataroknak (tisztáknak) is, akik az egyház megtisztítását tüzték lobogójukra. A felnőttkeresztséget hirdették, a szentek és a képek tiszteletét elítélték, elleneztek a meghaltakért mondott misét is. Önmagukat két csoportra osztották, „hívőkre” és „barátokra”. A tanaik elterjedtek Lombardiában és Franciá.-ban. Mozgalmukhoz szellemileg kapcsolódnak a husziták és a cseh testvérek, akik Lengyelo.-ban, Magyaro.-on és Svájcban értek el sikereket. A 19. században még Franciaországban is volt nyoma tanításaiknak. 1922-ben Rómában templomot építettek, közösségeik megtalálhatók Dél-Amerikában, az USA-ban és számos európai országban. **Irodalom:** MOLNÁR A., *Die Waldenser. Geschichte und europäisches Ausmaß einer Ketzerbewegung*. Göttingen 1980.

Vályi Nagy Ervin 1924 Budapest, Magyarország - 1993. Budapest- Református lelkész, teológiai tanár. 1944-ben elvégezte a Ludovika Akadémiát, utána hadnagyként azonnal a frontra, majd rövid időre hadifogságba került. 1945-ben katonai tanácsadóként dolgozott. 1946-ban jelentkezett a Pápai Református Teológiai Akadémiára. 1947-1948-ban Strassbourgban az Egyházak Világtanácsa ösztöndíjasként teológiát tanult. 1948-1957. református lelkész Csurgón. 1956-ban a csurgói (és a Csurgó Járási) Nemzeti Bizottság tagja. 1957-ben letartóztatták, két hónapi vizsgálati fogság, után Balatonlellére internálták. 1957-1964 között lelkész Balatonlellén. 1965-ben a baseli egyetemen teológiai doktori címet szerez "Az egyház dialogikus lényege". 1967-ben doktori disszertációja könyv alakban "Kirche als Dialog" címen megjelenik (Reinhardt Verlag, Basel), 1968-ban disszertációja angol nyelven is megjelenik Church as Dialog" (Fortress Press, Philadelphia). 1965-1980 között először tudományos munkatárs, majd kutató professzor a Magyarországi Református Egyház Felekezettudományi Intézetében. 1968-1975 között az Egyházak Világtanácsa "Hit és egyházszervezet" bizottságának tagja. 1973-1974 között vendégprofesszor a Mainzi Egyetemen (NSzK). 1979-től a "Tudományos Társaság a Protestáns Teológia Művelésére" szervezet tagja. 1980-ban tanulmányt írt a Bibo-Emlékkönyvbe. 1980-1985. a Budapesti Református Teológiai Akadémia Rendszeres Teológiai Tanszékének professzora. 1984-ben jelenik meg a "Nyugati teológiai irányzatok századokban" című könyve (Budapesten a Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya kiadásában). 1980-tól (1985 óta nyugdíjasként) a Németajkú Református Gyülekezet lelkésze. 1993-ban jelenik meg a "Minden idők peremén" című válogatott tanulmánykötete Budapesten.

Van Aarde, Andries Gideon 1951? Pretoria - Tanulmányait Pretoria Egyetemen kezdte BA 1971. MA Görög és szemita nyelvekből 1978. ThD 1982. Tanított a Pretoria Egyetemen 1979-80. Újszövetségi görög nyelv tanára 1980-83. Bibliatudományok letora 1984-89. Újszövetség tanszékvezetők 1989-től. Szakterülete az Újszövetség. **Művei:** „The Relativity of the Metaphor „Temple” in Lk-Acts” Neotestamentica 25 (1991). „The Struggle against

heresy in the Thessalaonian Correspondence in the Thessalonian Correspondence. Leuven UP. 1990.

Van Der Horst, Poeter W. 1946 Riebergen -, Hollandia - Utrecht Állami Egyetem PhD 1978. Tanított Utrecht 1969-től. Újszövetség és korai judaizmus tanára 1991-től. Kiadója a Nederlands Theologisch Tyidschrift-nek 1985-től. Szakterülete az Újszövetség, apokrifok és post-biblikus tanulmányok. **Művei:** Ancient Jewish epitaphs Kok Pahraos 1991. Essays on the Jewish World of Early Christianity. Vanderhoeck, 1990. Aelius Arisides and the New Testament. Brill, 1980.

Van Der Kooij, Gerrit 1944 Schipluiden, Hollandia - Leiden Egyetem Ószövetség és arheológiából MA 1972. PhD 1986. - Tanított Leiden egyetem teológiai fakultásán 1974-77 között. Történelem és művészeti szakon Palesztina archeológijával foglalkozik 1977-től. Westenchappelijk: Medewerkler Egyetem. Ásatások szakértője Tell Deir Alla, Jodránia 1967. Kerámia szakértől. Tell Ta'as and Tell el Hadidi, Jebel Aruda, Szíria 1972, 1974. Szakterülete archeológia, szemita nyelvek szövegek és feliratok. **Művei.** The Balaam Text from Deir Alla Re-Evaluated. Brill, 1991. Picking up the Threads 1989. Early Northwest Semitic Script Traditions: An Archeological Study of the Linear Allphabetic Scripts Up to c. 500 BC Arch Ctr. Leiden 1986. Aramaic texts from Deir Alla. Breill, 1976.

Van Der Toorn, Karel, 1956. The Hague Hollandia – Amszterdam Free Egyetem MA 1980. PhD 1985. Tanított Leidenben. Szakterülete a héber Biblia. Mezopotámia tanulmányok és szemita nyelvek szövegek és feliratok. **Művei:** From Her Womb to Her Tomb: Religion in the Lives of Israelite and Babylonian Women. Ten Have, 1987. Sin and Sanction in Israel and Mesopotamia: A Comparative Study. Van Grocum, 1985.

Van Leeuwen, Ramond C., 1948 Artesia USA CA - St. Michael's Coll Toronto MA 1975. PhD 1984. Calvin Theol. Sem. BD 1976. Tanított Calvin Theol. Sem 1982-82 professzor 1985-től. Szakterülete héber Biblia és szemita nyelvek, szövegek és feliratok. **Művei:** Meaning and Context in Proverbs 25-27. Scholars, 1988. „Isa 14,12 holes 'al Gwym and Gilgamesh XI,6 JBL (1980).

Van Setters, John 1935 Hamilton USA Ontario – Yale Egyetem MA 1959. Princeton Theol BD 1962. Yale Egyetem PhD 1965. – Tanított Waterloo Luth. Egyetemen 1965-67 között. Andover Newton Theol. School 1967-70 között. Toronto Egyetem 1970-77 között. N. Carolina Egyetem 1977-től. Bibliai irodalmat tanít 1980-tól. Ásatások szakértője Tell el-Maskhuta Ismilia Egyiptom 1978. Szakterülete a héber Biblia szemtia nyevlek szövegek és feliratok. **Művei:** In Search of History: Historiography in the Anxcient Wold and the Origins of Biblical History Yale UP. 1983. Abraham in History and Tradition Yale UP 1975. The Hyksos: A New Investigation Yale UP. 1966.

Vanderkam, James 1946 Cadillac USA, MI - Calvin Coll AB 1968. Harvard Egyetem PhD 1976. tanított NC State Egyetem 1976-91. Notre Dame Egyetem 1991-től. Szakterülete a héber Biblia szemita nyelvek, apokrifok és post-biblikus tanulmányok. **Művei:** „No One, Spoke Ill of her”: Essay on Judith, Early Judaism and Its Lit. 2 ed. Scholars, 1991. The Book of Jubilees 2 kötet. Peeters, 1989. Enoch and the Growth of an Apocaliptic Tradition CBQ Mon. Ser. 16 CBA, 1984. Textual and Historical Studies in the Book of Jubilees HSM 14 Scholars, 1977.

Vanhoeye Albert S.J. 1923 Hazebrouck- Franciaország/ Olaszország - Biblikus professzor Jezsuita Pápai Biblikus Bizottság elnöke (2002-) bíboros 2006-tól. a jezsuita rendbe lépett 1941-ben. Pappá szentelték 1954-ben, Bölcsész licentiát szerzett a Párizs Sorbon egyetemen 1945-46, Skolasztikus filozófiai licentiát szerzett Vals-nál 1947-50. teológiai licentiát szerzett Belgiumban Enghien-él 1951-55. Biblikus doktorátust szerzett a Biblikus Intézetben (Róma) 1961-ben. A római Pápai Biblikus Intézet tanára 1963-tól. Nyugalomba vonulásáig 1963-93-ig, tanított újszövetségi exegézist, Pál levelek és a Zsidó levél, biblikus teológia az evangéliumok, János levelek és a Jelenések könyve voltak kurzusai témái. 29 doktori tézist vezetett, jórészt Pál teológiája köréből, egyeseket Márk és Lukács evangéliumából és sokat foglalkozott az Apokalipszis irodalmi struktúrájával, valamint a zsidó levél struktúrájával. Újszövetség redakciójával foglalkozott 1969-84 között. A redakciós bizottság elnöke volt 1978-84-ben. Az *Analecta Biblica*-t szerkesztette 1980-tól. A Biblikus fakultás dékánja volt 1969-75 között. Rektor volt 1984-90-ban. Több egyházi egyetemen tanított, tagja volt a SNTS-ek és elnöke is volt 1995-től, a francia biblikusok egyesületének tagja, a leuvain-i biblikusok egyesületnek elnöke 1984-ban. Több pápai kongregáció az egység titkárságnak, a keresztény nevelés, és a hittani kongregációnak konzultora. **Művei:** *La structure littéraire de l'épître aux Hébreux*, Róma 1963, 1976. *Situation du Christ. Epître aux Hébreux 1-2*, Róma 1969. *Prêtres anciens, Prêtre nouveau selon le N.T.*, Róma 1980 (olasz, angol és spanyol fordításban is megjelent.) *Commento alla Lettera ai Galati*, Róma 2000.

Vanhoeye Albert SJ, 1923 Hazebrouck-, Franciaország – Biblikus professzor, a Jezsuita Pápai Biblikus Bizottság elnöke 2002-től, 2006-tól bíboros. 1941-ben lépett a jezsuita rendbe, 1954-ben szentelték pappá, 1945–1946-ban irodalmi licenciátust szerzett a párizsi Sorbonne egyetemen, 1947–1950 között skolasztikus filozófiai licenciátust szerzett Vals-nál. 1951–1955 között teológiai licenciátust kapott Belgiumban Enghiennél, biblikus doktorátust a Biblikus Intézetben (Róma) 1961-ben. 1963-tól a római Pápai Biblikus Intézet tanára. 1963-tól 1993-ig, nyugalomba vonulásáig tanított újszövetségi exegézist. Kurzusai, témái: Pál-levelek és a Zsidó levél, biblikus teológia az evangéliumok, János-levelek és a Jelenések könyve. 29 doktori tézist vezetett, jórészt Pál teológiája köréből, egyeseket Márk és Lukács evangéliumából, és sokat foglalkozott az Apokalipszis irodalmi struktúrájával, valamint a zsidó levél struktúrájával. Az Újszövetség-redakció kérdéseivel is foglalkozott 1969–1984 között. A redakciós bizottság elnöke volt 1978–1984 között. Az *Analecta Biblica*-t szerkesztette 1980-tól. A biblikus fakultás dékánja volt 1969–1975 között, rektor 1984–1990 között. Több egyházi egyetemen tanított, tagja volt a SNTS-ek (elnöke is 1995-től), a francia biblikusok egyesületének tagja, a louvaini biblikusok egyesületnek elnöke 1984-ban. Több pápai kongregációnak tagja (Egységtitkárság, Keresztény Nevelés, a Hittani Kongregáció konzultora). **Művei:** *La structure littéraire de l'épître aux Hébreux*. Róma 1963, 1976; *Situation du Christ. Epître aux Hébreux 1–2*. Róma 1969; *Prêtres anciens, Prêtre nouveau selon le N.T.* Róma 1980 (olasz, angol és spanyol fordításban is megjelent); *Commento alla Lettera ai Galati*. Róma 2000.

Vanni, Ugo SJ. 1929 Jézus Mária-ban Argentina/ Olaszország - Pappá szentelték 1960-ban. Filozófiai és teológiai licenciátust a Pápai Gergely Egyetemen 1954-ben. Klasszika filológiai doktortust a Római Állami Egyetemen szerzett 1958-ban. Szentírástudományból a Pápai Biblikus Intézetben doktorált 1969-ben. Római Pápai Gergely Egyetem tanára 1994-től. A Pápai Biblikus Bizottság tagja. Pápai Biblikus Intézet tanára 1970-től. Szakterülete az Újszövetség. **Művei:** *La struttura letteraria dell'Apocalisse*, Herder, Roma 1971. *Le lettere di galati e Romani (La nuovissima versione della Bibbia)*, Paoline, Roma 1976. *Lettere di*

Pietro, Giacomo e Giuda (La nuovissima versione della Bibbia), Paoline, Roma 1977².
Apocalisse, Queriniana, Brescia 1979. L'opera creativa nell'Apocalisse, AVE, Roma 1993.

Vannoy, J. Robert 1937 Willmington USA DE - Faith Theolglcal Seminray MDiv 1960. Amsterdam Free Egyetem ThD 1977. Tanított Shelton Coll 1961-62. Faith Tehol. Sem 1965-71. Bibliái teológia tanára. Westminster Theol. Sem 1976-77 között. Szakterülete a héber Biblia. **Művei:** Covenant Renewal at Gilgal Mark. Prewss 1978. New International Version Study Bible egyik szerzője Zondervan, 1985.

Vanyó László 1942 Bódvaszilas - 2003 Budapest, Magyarország - Diplomát a Képző- és Iparművészeti Főiskola festő szakán 1966-ban szerzett. pappá szentelték 1971-ben. Doktorált a Római Katolikus Hittudományi Akadémián 1972-ben. Rómában az „Augustinianum” Patrisztikus Intézet hallgatója 1972-1974 között, majd 1974/75-ös tanévben meghívott előadója. Ezt követően 1975-től haláláig Budapesten professzor. Közben 1991-1995-ig a Központi Papnevelő Intézet rektora, a Nemzetközi Teológiai Bizottság tagja volt 1992-től. Szent-Györgyi Albert-díjat kapott 1993-ban, Stephanus-díjat kapott 1995-ben. A Magyar Tudományos Akadémiától Széchenyi-ösztöndíjat nyert. 1996-tól haláláig a Teológia c. folyóirat főszerkesztője volt. Rómában a Pápai Tudományos Akadémia állandó tagjává választották 2003-ban. Az ókeresztény kori egyház- és irodalomtörténet terén számos fordítása és patrisztikus irodalomtörténete jelent meg, publikált folyóiratokban és írt szakkönyveket. Műveit a JEL Könyvkiadó és a Szent István Társulat jelentette meg. A Keresztény Értelmiségiek Szövetségének alapító elnöke: **Művei:** Az Ókeresztény egyház és irodalma. Bp, SZIT 1980. Ókeresztény írók sorozat 1-13 k. Bp 1980-1999. Katekézis, költészet és ikonográfia a 4. században, Budapest: Jel Kiadó, 1995. Ókeresztény írók lexikona (Szent István Társulat, Budapest, 2004).

Vardaman, E. Jerry 1927 Dallas USA TX – Tanult SW Bapt. Sem BD 1952. ThD 1958. Baylor Egyetem PhD 1974. Tanított Tarleton State Egyetem 1952-55. SW Bapt Sem 1955-58. Missouri Egyetemen Archeológiával foglalkozott 1973-84 között. Ásatások szakértője Machaerus 1968. Ásatásokat vezet Elusa 1980. Szakterületee Archeológia, Anatólia tanulmányok és Újszövetség. **Művei:** „Jesus” Life: A new Cronolgy” in Chronos, Kairos, Christos: Nativity and Chronological Studies Presented to Jack finwegan Eisenbrauns 1989. Archeology and Living Word. Sherwood, UP 1964.

Varga István, 1776 Bükkszentmihály – 1831 Szikszó, Magyarország - Teológiai doktor, református akadémiai tanár. 1802-ben, debreceni tanulmányai után külföldre utazott és a göttingeni, majd a marburgi egyetemen tanult. 1804-ben teológiai doktori címet szerzett, 1805-ben hazatérve az egzegézis tanára lett a debreceni református teológiai akadémián, mellette lelkészi teendőket is végzett. **Művei:** *Interpretatio historica vaticiniorum selectorum vet. test., quae intelligi recte, nisi ex historia Assyriorum, non possunt: et, ex quibus obscura et incerta Assy. historia lucem aliquam et certitudinem accipit.* Göttingen 1804; *Exegétika teológia, vagy azok a tudományok, melyek a bibliának helyesen való megismerésére, megértésére és megvilágosítására tanítanak.* Debrecen 1807 (latinul: Miskolc 1821); *Az új testamentomi szent írásoknak critikai historiája és hermeneuticája. Az Exegetica theologiának II. részének 1. darabja.* Debrecen 1816; *Az izraeliták régi rendtartásai és szokásai. (Zsidó antiquitás vagy archaeologia).* Az Exegetixa theologiának harmadik része. Debrecen 1818.

Varga Zsigmond, 1886 Marosdécse – 1956 Debrecen, Magyarország - A gimnáziumot Nagyenyeden, a teológiát Kolozsváron végezte 1908-ban. Berlinben, Genovában, majd Utrechtben tanult. 1911-ben bölcsészdoktor lett, 1915-től a debreceni lelkészképző tanára, 1921-től az egyetem vallástörténeti tanszékén tanított. **Művei:** *Ótestamentumi zsoltárköltészet összehasonlító asszír–babiloni vallástörténeti megvilágításban*. Kolozsvár 1911; *A sumér kérdés mai állása*. Kolozsvár 1915; *Sumér régészeti tanulmányok*. Kolozsvár 1915; *Az Ótestamentum a legújabb kutatások fényében* In: Porotestáns Szemle 1914; *Az ókori keleti népek művelődéstörténete különös tekintettel a Bibliára*. Pápa 1915; *Az ótestamentumi nyelvészeti kutatások legújabb iránya*. In: Teológiai Értesítő 1916; *A bibliai őstörténet újabb kritikai megvilágításban*. Debrecen 1917; *Bibliai vallástörténet*. Debrecen 1938.

Varga Zsigmond (mártír), 1919 Debrecen – 1945 Guesen Magyarország/Ausztia - Debrecenben tanult teológiát. 1939–1940-ben önképzőköri elnök volt, 1941–1942-ben a *Közöny* szerkesztő bizottságának elnöke. 1942–1943-ban ösztöndíjjal tanult Svájcban bibliatudományt. 1944-ben ösztöndíjas volt Bécsben, majd a bécsi gyülekezet lelkésze. A nyilasok letartóztatták és a bécsi vizsgálati fogság után Mauthausenben raboskodott. Innen Gusenba koncentrációs táborba került. 2005-ben emléktáblát állítanak a református kollégiumban számára. **Művei:** *A hellenisztikus papyrusok, feliratok, ostrakák világa és az Újtestamentum* Debrecen 1942.

Varga Zsigmond József, 1918 Debrecen – Magyarország- érettségizett a református kollégiumban 1936-ban, görög-latin szakos tanári diplomát szerzett Debrecenben 1940-ben, ahol előbb a tanítóképzőben tanított német és magyar nyelvet, majd 1943-tól 12 éven keresztül a református gimnáziumban, közben latin–görög irodalomból doktorált, lelkésszé avatták, gyülekezeti lelkész lett 1947-ben. megbízott előadó 1952-től, majd a Debreceni Teológiai Akadémia rendes tanára lett 1954-től. 1957–1961 között, majd pedig 1974-ben dékán volt 1975-ben, emellett ő vezette a lány-internátust is. Részt vett az Egyházak Ökumenikus Tanácsának ülésein New Delhi-ben 1961-ben, Upasalában 1968-ban. a Magyar Bibliatanács műfordítói bizottságának tagja volt 1964-1969-ig. Az Újszövetségi görög magyar szótáron dolgozik 1978-tól. Az Újszövetség tanszék tanára volt 1991–1993 között. **Művei:** *Görög olvasó és gyakorló könyv*. Debrecen 1955; *Az apostolok cselekedetéről írott könyv magyarázata*. Debrecen 1954; *Újszövetségi bevezetéstán*. Debrecen 1956; Fordította Lukács, Máté evangéliumát, az első Korintusi levelet, a Római, Efezusi leveleket, Márk evangéliumát – ld. in: *Jubileumi kommentár*. Bp. 1968; *Az Újszövetség nyelve, gondolkodás és irodalomtörténeti vonatkozásai*. Bp. 1968; Legjelentősebb fordításai: BORNKAMM, G., *A Názáreti Jézus*. Debrecen 1978; STAUFFER, E., *Jézus alakja és története*. Debrecen 1984; *Újszövetségi görög–magyar szótár*. Bp. 1992.

Vargas-Machuca, Antonio 1933 Mancha Rael-, Spanyolország - Murcia and Madrid Egyetem bölcsészlicenciátust szerzett 1958-ban. Innsbruck Egyetem Ausztia Teológia licentia 1965-ben. ThD Pont Bil. Inst Róma 1968. Granada Egyetem PhD 1983. - Tanított Comillas Egyetem Spanyolország 1968-75. Teológiai fakultáson Grandában 1971-78 között. Szerkesztője a Publicationes de La u. Pont. Comillas, 1975- és az Estudios Eclesiasticos 1981-től. Szakterülete az Újszövetség. **Művei:** *Introducion a los Evangelicos Sinopticos Cosmilas UP*, 1975. *Escritura Tradicion e Iglesia Como Reglas de fe* Facultad de Teologia 1967.

Vatable, François, névváltozata: **Vatablus, Watebled**, 1485 Gamaches – 1547 Párizs, Franciaország - Hebraista. A College de France-ban tanított, előadásait hallgatói jegyezték le,

ebből állt össze az *Adnotationes*, amelyet *Scholia in Vetus Testamentum* címen adtak ki. Ezeket a korai protestáns bibliakutatók szívesen felhasználták, és néhol javították is. Ezek változatáról és revíziójáról Kálvin számolt be Robert Estienne által kiadott latin Biblia-kiadásában. ~ jellemző példája volt a szószerinti értelmezésnek és a szöveg-pontosítás szándékának. **Művei:** *R. Stephens's "Liber Psalmorum Davidis"*. Párizs 1557; újabb kiadás: GROTIUS, H. (szerk.), *Francisci Vatabli annotationes in Psalmos*. Halle 1767; *Bible Leo Juda*. 4 kötet. Párizs 1539–1545.

Vatke, Wilhelm, 1806 Behndorf – 1882. Németország - Evangélikus ÓSz-kutató. Berlinben működött magántanár, renkívüli tanár 1837-től. munkájában főleg Hegel spekulatív teológiája befolyásolta. A pentateichus kritika egyik megalapzója és Ószövetség vallásának kutatója. Nézeteit továbbfejlesztették Kuenen, A és Wellhausen J. **Művei:** *Die Biblische Theologie 1: Die Religion Des Alten Testamentes Nach Den Kanonischen Büchern Entwickelt*. Berlin 1835. *Historisch-kritische Einleitung in das Alte Testament* Berlin, 1886.

Vaux de Roland 1903 Párizs – 1971 Jeruzsálem, Franciország/Izrel - Pappá szentelték 1929-ben és egy évvel később a dominikánus rendbe lépett. Jeruzsálemben élt 1934-1971-ig. Előbb az Ecole Biblique-ben tanított igen különböző tárgyakat és egzegézist. Filológusként a *Bible de Jerusalem* munkatársa volt, és szerkesztette a *Revue Biblique* című folyóiratot. Majd az archeológia után kezdett érdeklődni. William F. Albright, Kathleen Kenyon és Benjamin Mazar voltak a leghíresebb archeológus ismerősei. Több helyen vett részt ásatásokban, de legjelentősebb 1949-ben a Holt-tengeri tekercsek feltárásában való részvétel, az első barlangot ő tárta fel. A Wadi Murabba'at feltárásával foglalkozik 1951-től, Ain feska 1952, Tell el-Far'ah 1946 -1960. A *Revue Biblique* kiadósa 1938-1950-ig, ezt követően négy kötetben a qumrani szövegeket adta ki. Munkacsoportjában dolgozott József Milik, John Marco Allegro and John Strugnell. Élete utolsó éveiben az izraeli hatóságokkal és a kutatásban közreműködő tudósok egy részével is komoly, a qumrani anyag tudományos feldolgozását is hátráltató konfliktusba került. **Művei:** *Les sacrifices de l'Ancien Testament*. Jeruzsálem 1958; *Histoire Ancienne d'Israel*. Paris 1971; *Archeology and the Dead Sea Scrolls*. London 1973.

Vazul, Caesareai, névváltozata: **Baszileiosz, Basileus, Nagy Szent Vazul**, ? – 379. Görögország - Kappadókiai családból származott, Konstantinápolyban tanult Nazianszoszi Gergelynél. 365 k. szerzetes lett, felkereste Szíria, Palesztina, Egyiptom és Mezopotámia szerzeteseit és aszkétáit, majd Annes közelében telepedett le. Részt vett Órigenész *Filokáliája* összeállításában. 376-ban püspökké választották Caesareában, házában szegényeket és leprásokat gondozott. Az ortodoxia védemében levelezett Atanázsal, Ambrussal, Damazusz pápával. Írt a Szentlélekről, akit nem pusztán teremtménynek tartott. A nikaiai zsinat dogmáinak megszilárdításán fáradozott, aszketikus műveket is írt, a *Moralia* például az ÚSz-re alapozott erkölcsi szabályokat tartalmazza. Regulái is erkölcsi oktatások. Homíliákban magyarázta a Ter-t, ezek az írásai *Hexamenon* címen ismertek. Sok zsoltárt is magyarázott. ~ szorgalmazta a keresztény költészetet művelését, illetve a Biblia jobb megértése érdekében javasolta a pogány íráskönyvtárak tanulmányozását. Azt állította, hogy Istent nemcsak a bibliából, hanem a világból és a történelemből, művein keresztül is megismerhetjük. Nem kedvelte a túlzott és látványos aszkézist, inkább a bűnbánatra hívta fel a híveket. A szerzeteseket a közösségi életmódra biztatta. Szerinte a kétkezi munka célja a kolostorban csak az unalom elűzése, nem értéktermelés. **Művei:** *Eunomius*. 3 kötet. (363 v. 364), Migne PG 29, 497–; JOHNSTON, C. F. H. (szerk.), *A Szentlélekről*. MPG 32, 67–, Oxford 1892; 9 ezegetikai homília a teremtés hat napjáról, MPG 29, 3–; *Asketika* (erkölcssteológiai írások). MPG 31,

619–; 12 homília a zsoltárokhoz. MPG 29, 209–; A nagy és kis szerzetesi regula ősfarmája. MPG 31, 889–; Levelezése Nazianszoszi Szent Gergellyel; ROBINSON, J. A. (szerk.), *Lese aus den werken des Origenes*. Cambridge 1893; *GA v. den Maurinern Jean Garnier u. Prudentius Maran*. 3 kötet. Paris 1721–1730; javított kiadás: SINNER, de (szerk.), 3 kötet. Paris 1893.

Veijola, Timo 1947, Oulu, - 2005, Hyvinkää, Finnország. – Teológiai tanulmányait a Oulu Lyceum-ban kezdte 1966-nam és teológiát tanult Helsinki Egyetemen. Doktorátusára előkészítő professzora Ilmari Soisalon-Soininen volt. Master fokozatot 1970-ben szerezte meg Oulu-ban avatták evangélikus lelkésszé. Ezt követően tanult Göttingenben ahol tanulmányait Rudolf Smend és Walther Zimmerli vezette. Bibliikus doktorátusát Helsinki Egyetemen védte meg 1975-ben. Ószövetség tanszék docense lett 1980-85. Már 38 évesen ószövetség tanszékvezető lett Helsinkiben. Dávid dinasztia teológia történetének deuteronomista bemutatásával foglalkozott. Egy történet, próféta és egy nomisztikus fázist különböztette meg ennek a hagyománynak. A királyság deuteronomista redakciójával foglalkozott másik nagy monográfiájában. A deuteronomista redaktornak nincs problémája a királysággal míg a nomisztikus redaktornak igen, mert Jahve királyságát veszélyezteteti. Híres a dekalógusról írt monográfiája valamint Mózes és örökségéről írt tanulmánya. Németül és angolul publikált. Finnül híressé vált az Ószövetségi bevezetője és egzegetikai módszertana. Deuteronomium kommentárja súlyos depressziója és váratlan halála miatt félbe maradt. **Művei:** *Das Königtum in der Beurteilung der deuteronomistischen Historiographie* (1977) *The Decalogue*. Basics of Biblical Ethics, 1988, 1993. *Moses Erben. Studien zum Dekalog, zum Deuteronomismus und zum Schriftgelehrtentum* (2000).

Venatius, Honorius Clementianus Fortunatus, 535 Treviso – 666 Poitiers, Franciaország - Pap, himnuszköltő. Ravennában tanult, Siegberts király udvarába került udvari költőnek. 567-ben hivatalát letette és pap lett, 600 k. püspökké választották. A Meroving-kor egyik legnagyobb költője volt, alkalmi költeményeket írt, jórészt antik költők modorában. Leghíresebb himnuszai a *Pange Ligua* és a *Vexilla Regis prodeunt*. Verseit kilenc kötetben Tours-i Gergely adta ki. Gyűjteményében levelei és a Miatyánkról írt műve is megtalálható. **Művei:** LEO, R. – KURSCH, B. (szerk.), *Monumenta Germanicae Auctores Aetate IV/1*. 1881–1885. Magyarul 4 vers: BABITS M. (ford.), *Amor Sanctus*. Bp. 1932; SÍK S. (ford.), *Himnuszok könyve*. Bp. 1943.

Venetianer Lajos, 1867 Kecskemét – 1922 Újpest, Magyarország - Főrabbi, történész. Tanulmányait Budapesten végezte. 1890-ben bölcsészdoktorrá, majd 1892-ben rabbivá avatták. 1893-ban Csurgón, 1896-ban Lugoson, majd 1897-től Újpesten volt főrabbi. Teológiai tanulmányokon kívül számos, a zsidóság történetét tárgyaló művet írt. Az Országos Rabbiképző tanára volt. **Művei:** *A fokozatok könyve*. Szeged 1890; *A zsidóság szervezete az európai államokban*. Bp. 1901; *A zsidóság eszméi és tanai*. Bp. 1904; *A bibliai történet és az újkori ásatások*. Bp. 1906; *A magyar zsidóság története a honfoglalástól a világháború kitöréséig*. Bp. 1922. **Irodalom:** FISCHER Gy., *V. L.* (*Magyar Zsidó Szemle* 1923); HALPERT S., *V. L.* (bibliográfiával, *Magyar Zsidó Szemle* 1923.).

Vermes Géza, 1924 Makó – Magyarország/Anglia - Egzegeta -. Gyulán nevelkedett. Rövid ideig pap volt a szatmári egyházmegyében, a háború alatt Párizsba ment és a Notre Dame de Sion csoportosuláshoz csatlakozott. Tizenegy éven át Löwenben és Párizsban tanult. 1965-ben Oxfordban a zsidó tudományok professzora lett. A Holt-tengeri tekercsek egyik legismertebb kutatója és angol fordítója. **Művei:** *The Essene Writings from Qumran by A.*

Dupont-Sommer. Oxford 1961; *Les manuscrits du désert de Juda*. Paris–Tournai 1953, 1954; *Discovery in the Judean Desert*. New York 1956; *Scripture and Tradition in Judaism: Haggadic Studies*. Leiden 1961, 1973, 1983; *The Dead Sea Scrolls in English*. London 1962, 1975, 1987, 1995; fordítás: *The Dead Sea Scrolls*. Westerham 1966, New York 1967; *Jesus the Jew: A Historian's Reading of the Gospels*. London 1973, New York 1974; London, 1976; Philadelphia 1981, London 1983, 1994; kiadás (társszerkesztő: MILLAR, F.), SCHÜRER, E., *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ*. I. kötet. Edinburgh 1973; kiadás (társszerkesztő: BURKILL, T. A.), WINTER, P., *On the Trial of Jesus*. Berlin 1974; *Post-Biblical Jewish Studies*. Leiden 1975; *The Dead Sea Scrolls: Qumran in Perspective*. London 1977, Philadelphia 1981, London 1983, 1994; *Jesús el Judío*. 1977, Atajos 1994; *Jésus le Juif*. Paris 1978; *Jesus the Jew* [japánul]. Tokyo 1979; kiadás (társszerkesztő: BLACK, M. – MILLAR, F.), SCHÜRER, E., *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ*. II. kötet. Edinburgh 1979; *Los manuscritos del Mar Muerto*. Barcelona 1981, Atajos 1994; *The Gospel of Jesus the Jew*. Newcastle 1981; kiadás (társszerkesztő: NEUSNER, J.), *Essays in Honour of Yigael Yadin*. Totowa 1983; *Gesù l'ebreo*. Rome 1983; *Jesus and the World of Judaism*. London 1983, Philadelphia 1984; kiadás (társszerkesztő: BURKILL, T. A.), WINTER, P., *El Proceso a Jesús*. Barcelona 1983; kiadás (társszerkesztő: BLACK, M. – MILLAR, F.), SCHÜRER, E., *Historia del pueblo judío en tiempos de Jesús*. I–II. kötet. Madrid 1985; kiadás (társszerkesztő: BLACK, M. – MILLAR, F.), SCHÜRER, E., *Storia del popolo giudaico al tempo di Gesù Christo*. I–III. kötet. Brescia 1985, 1987, 1997; kiadás (társszerkesztő: GOODMAN, M. – MILLAR, F.), SCHÜRER, E., *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ*. III. kötet. 1-2. Edinburgh 1986–1987; *The Dead Sea Scrolls: Forty Years on: The Fourteenth Sacks Lecture* Oxford 1987; *The Dead Sea Scrolls in English*. Sheffield, ³1987, ⁴1995; GOODMAN, M. (társszerző), *The Essenes according to the Classical Sources*. Sheffield 1989; *Jesus, o Judeu* São Paulo 1990; *Os Manuscritos de Mar Morto*. São Paulo 1991; *Jesus der Jude. Ein Historiker liest de Evangelien*. Neukirchen – Vluyn 1991; *The Religion of Jesus the Jew* London – Minneapolis 1993; *La religión de Jesús el judío*. Madrid 1995; *A religião de Jesus, o Judeu*. Rio de Janeiro 1995; *A zsidó Jézus. Ahogy egy történész az evangéliumokat olvassa*. Bp. 1995; *Jesus e o mundo do judaísmo*. São Paulo 1996; *The Complete Dead Sea Scrolls in English*. London 1997, 1998; *Jézus és a judaizmus világa*. Bp. 1997; *Providential Accidents: An Autobiography*. London – Lanham 1998; *A qumráni közösség és a holt-tengeri tekercsek története*. Bp. 1998; ALEXANDER, Ph. S. (társszerző), *Discoveries in the Judaean Desert XXVI. Qumran Cave 4. XIX. Serekh Ha-Yahad and Two Related Texts*. Oxford 1998; *A zsidó Jézus vallása*. Bp. 1998; *An Introduction to the Complete Dead Sea Scrolls*. London 1999; *The Dead Sea Scrolls*. London 2000; *The Changing Faces of Jesus*. London 2000; *Gondviselészerű véletlenek*. Bp. 2000; *I volti di Gesù*. Milano 2000; *The Changing Faces of Jesus*. New York 2001; *Jesus the Jew*. London 2001; *Jézus változó arcai*. Bp. 2001; *Jézus hiteles evangéliuma*. Bp. 2005; *Who's Who in the Age of Jesus*. London 2005; *A qumráni közösség és a holt-tengeri tekercsek története*. Bp. 1998.

Vermigli, Peter Martyr 1499 Firenze -1562 Itália Élete korábbi szakaszáról keveset tudunk azon túl, hogy erősen vonzódott a Bibliához, ami kiderül 1556-os Zürichben tartott beszédéből. 1514-ben Ágostonos kanonok lesz és a Pádova-i egyetemen tanult, 1526-ban szerzett teol. Doktori fokozatot. III. Pál idején remek szónok lett és a pápa tanácsadója Contarini bíboros ajánlására. Részt vett Worms-i megbeszélésen 1540-ben. Majd Nápolyba távozott a kolostorban már ismerték a spanyol reformtor Juan de Valdes mozgalmát. Majd sorra ismerkedik meg a reformátorokkal Martin Bucer, Ulrich Zwinglit is megismerte. 1542-ben csatlakozott a reformációhoz és Caraffa vezette inkvizíció előtt az Alpokba menekült. Strasborugban megismerkedet Cranmer püspökkel Oxfordból. Számos műve 110 nyomtatványban látott napvilágot és jórészt Biblia kommentárok, melyből csak a aKorintusi

levél, Római levél és a Bírák kommentárja jelent meg életében. A Teremtés, Síralkak 1Sámuel, 2 Sámuel, 1-2 Királyok kommentárjai jóval később. Számos teológiai munkát is írt többek között az Eucharisziáról.(1549). Módszere jórészt kötődik a reneszázs kommentárok stílusához, az eredeti szövegből indul ki és más szövegekre való hivatkozással akarja megvilágítani az adott helyet. Természetesen a szószerinti értelemre koncentrál, ami nála a történeti nyelvtani értelmet jelenti. Egy-egy szakasz után igyekszik összefoglalni a szöveg értelmét. Kommentárjainak nyelvezete világos és könnyen érthető és sok utalást tartalmaz a klasszikus irodalomra. Szemben a kor felfogásával igyekezett bizonyítani, hogy a arisztotelianus gondolkodás nem etika ellenes. hermenutikájában jórészt Ágostont követi. **Művei:** Peter M.: ed. Sacred Prayers . drawn from the Psalms of David Kirksville Thomas Jefferson U.P. 1996. Anderson, W.M.: A Bibliography of the Worsk of Peter Martyr Vermigli Kirksville MO 1990.

Via, Dan O., 1928 Charlottesville -, USA, VA - South Bapt. Tehol Sem. BD 1952. Duke Egyetem PhD 1956. Tanított Duke Egyetem 1955-56. Wake Forest Egyetem 1956-68. Duke Egyetem 1984-től. Szerkeszti a Semeia Stud. 1980-84. Szakterülete az Újszövetség. **Művei:** Kerygma and Comedy in the New Testament: A structuralist approach to hermeneutic. Fortress, 1975. The Ethics of Mark's Gospel: In the Middle of Time. Fortress, 1985. Self-Deception and Wholeness in Paul and Matthew. Fortress, 1990.

Vico, Giambattista, névváltozata: **Giovanni Battista,** 1668 Nápoly – 1744 uo. Itália - Olasz filozófus. Először a jezsuitáknál tanult, majd jogot és filozófiát hallgatott a nápolyi egyetemen. Jogász és házitanító lett. 1699-ben a retorika professzora a nápolyi egyetemen. Alkalmi megbízásokra költői és történeti műveket írt, többek között az eperjesi vérengzésről híres Caraffa életét (benne Zrínyi „Veronika” – valójában Ilona – hősiességét is megörökítette). Matematikát és természettudományt is tanult, Bacon természettudományos elméletét a történelemre alkalmazta. Fő műve az *Új tudomány*, amelyben azt fejtegette, hogy a történelemben az ösztön és a szenvedély korszakai után jön az emberi, vagyis az értelem korszaka. Azt vallotta, hogy a történelmet nem Isten, hanem az ember alkotta, szerinte a Biblia örök eszmék története. Vallás- és mítoszszemléletét Hume és Bachofen vette át. Történelemszemlélete kissé pesszimista. Ciklikus történelemfelfogásban hitt: az egyik nép elpusztulásával annak helyébe lép a másik. **Művei:** *De nostri temporis studiorum ratione.* Neapel 1708, reprint: Darmstadt 1963; *De antiquissima Italorum sapientia ex linguae Latinae originibus eruenda libri tres.* Neapoli 1710, német fordításban: OTTO, ST. – VIECHTBAUER, H. München 1979, kommentárok, uo. 1985; *De universi iuris uno principio et fine uno.* Neapoli 1720, német fordítás: MÜLLER, K. H., Neubrandenburg 1854; *Principi di una scienza nuova d'intorno alla natura delle nazioni.* Neapoli 1725 (ún. *Scienza nuova prima*); *Cinque libri de' principî di una scienza nuova d'intorno alla comune natura delle nazioni.* Neapoli 1730.

Victor János, 1888 Budapest – 1954 Budapest, Magyarország - Református teológus. 1906-ban teológiát, 1910-ben bölcsészetet végzett, egy évet Princetonban töltött. 1913-tól vallástanár volt Budapesten, 1924-ben bölcsészdoktor, 1925-től a teológiai akadémia tanára. 1932-től lelkész volt Budapesten, 1945-től főjegyző a zsinati irodán. Főleg elmékedéseket és teológiai esszéket írt. **Művei:** *Jézus Istensége.* Bp. 1923; *Az antiszemitizmus hatása a kereszténységre.* Bp. 1934.

Victorinus, Petau, Szent, névváltozata **Victorinus Poetovio,** ? – 304. Görögország - Elképzelhető, hogy Görögo.-ban született egy olyan helyen, ahol latin-görög keveréknyelvet beszéltek – ez a település vélhetőleg Poetovio (ma Ptuij vagy Pettau). A szlovéniai Dran mellett volt Pannónia püspöke Diocletianus idején (Kr. u. 284–305), a keresztényüldözés alatt

halt mártírhalált. Jeromos írt róla röviden: latin stílusa számos görög nyomot viselt magán, és nagyon kötődött a görög teológiához. Az első, Balkánon alkotó egyházi író, latin nyelvű egzotikái munkákat hagyott hátra, a Jeromos-féle katalógus szerint Ter, Kiv, Lev, Iz, Ez, Hab, Bölcs, Én, Jel-hez írt kommentárokat írt és eretnekek elleni iratokat, de megemlíti még Máté-kommentárját, amelyet Cassiodorus is látott. Külön írt a Teremtésről, és maradt egy „Jézus élete” kronológia is tőle, valamint figyelemreméltó Apokalipszis-kommentárja, amelyet a legrégebbi latin kommentárnak tartanak (egy példánya 15. sz.-i vatikáni kódexben maradt fenn, de csak a 19. sz.-ban találták meg). Papias, Órigenész, Irenaeus és Hippolütosz hatása alatt állt, jól ismerte Hilariust és Ambrust. A világi államot és benne Rómát a Sátán művének tartotta, történelemszemléletében erős antiszemitizmus tapasztalható. Teológiáját spirituális millenarista szemlélet jellemezte, ez leginkább a Jel-kommentárjában testesült meg, amelyet a donatista Ticonius szívesen használt. Ez is hozzájárult, hogy a gelasiánus dekrétum a Jelenések könyvét apokrifnek tartotta. Munkái nyomán valószínűsíthető, hogy a Poetóvióban előforduló eretnekek írásait is szívesen használta. **Művei:** PL Suppl. 1, 1958, 102–172; HAUSLEITNER, J., CSEL 49, 1916; LAUNOY, J. de, *De Victorino episcopo et martyre dissertatio*. Paris 1653, ²1664. Heindl, Gy.: *A keresztény és a szirének, Patrisztikus tanulmányok Bp., 2005. 33-55.old.*

Vielhauer, Philipp Adam Christoph, 1914 Bali (Kamerun) – 1977 Bonn, Németország - Evangélikus teológus. Eppingenben és Baselban végezte a gimnáziumot. 1934-ben teológiai tanulmányait Baselban folytatta. 1935–1937 között Marburgban Rudolf Bultmann és Hans von Soden hallgatta, rajtuk keresztül került kapcsolatba az ÚSz történetkritikai egzegézisének módszerével. 1937-ben letette egyházi vizsgáját, 1939-ben lelkésszé avatták. A hitvalló egyházhoz csatlakozott, és azzal a kérdéssel foglalkozott, mennyire kell megtartania a nemzetiszocialista törvényeket és alávetnie magát a nemzetiszocialista államnak, ha ő keresztény. 1939-ben átment a Württembergi egyházmegyébe, megtagadta a háborús szolgálatot. Ezért a Wehrmacht erőszakkal besorozta, kiképzésnek vetette alá, majd Oroszországba küldte. 1942-ben betegség miatt hazatérhetett Moszkva mellől, de vissza kellett térnie a frontra. 1944-ben súlyosan megsebesült, leszerelt. Lelkész lett, felvette a kapcsolatot Martin Dibeliuszal és 1947-ben tudományos asszisztens lett Göttingenben. 1949-ben habilitált, 1950-ben Bonnban átvette az ÚSz-i tanszéket. Az ÚSz és a gnózis kapcsolata, valamint a kánonon kívüli iratok érdekelték. Sokat foglalkozott a vallásos személyiség felépítésével. Ernst Lohmeyerrel együtt számos öskereszténységgel foglalkozó művet adtak ki, ő főleg az ÚSz környezetével foglalkozott. A másik témája vallástörténeti jellegű volt, az ÓSz és a korai perzsa parszifizmus kapcsolatával foglalkozott. Specialistája volt a Zakariás által mondott Benedictus-imának (Lk 1, 68–79). Az időközben megjelent qumráni szövegek új fénybe helyezték a kereszténység előtti kort és az első sz.-i prédikációt. Öt év alatt átdolgozta a Rudolf Knopf, Hans Lietzmann és Heinrich Weinel által összeállított *Einführung in das Neue Testament* (Bevezetés az ÚSz-be). Sokat foglalkozott a patológiai irodalom kezdeteivel is, valamint az ÚSz-i műfajok történetével, krisztológiával, apokalipszis-kutatással. **Művei:** *Oikodome. Das Bild vom Bau in der christlichen Literatur vom Neuen Testament bis Clemens Alexandrinus*. Bonn 1940; *Der Vorläufer – Gestalt und Bedeutung des eschatologischen Wegbereiters im Neuen Testament und seiner Umwelt*. Bonn 1950 (nem publikálták); *Aufsätze zum Neuen Testament*. Bonn 1965; *Ergänzungsheft zu Rudolf Bultmann, Geschichte der synoptischen Tradition*. Bonn ⁴1971; *Geschichte der urchristlichen Literatur. Einleitung in das Neue Testament, die Apokryphen und die Apostolischen Väter*. Bonn 1975 (revidálta SCHNEEMELCHER, W., Bonn 1978); *Jakob Burckhardt und das Christentum*. Bonn 1979; KLEIN, G. (szerk.), *Oikodome. Aufsätze zum Neuen Testament*. 2.

kötet., 1979; *Historia de la literatura cristiana primitiva. Introducción al nuevo testamento, los apócrifos y los padres apostólicos.* Salamanca 1991.

Vieweger, Dieter 1958 Karl-Marx-Stadt, Németország - evangélikus teológiai tanulmányokat folytat 1976- 1981 Lipcsében. Első teológiai vizsgája 1981. Lelkész 1981 - 1982 Tudományos asszisztens 1982 -1986 Lipcsében. Teológiai doktorátusát 1985-ben Lipcsében szerzi jeremiás meghívásával foglalkozik Gyülekezetei lelkész 1986 -1989 és a Tamás templomban Lipcse. Lelkész avatás 1987 Lipcse. Habilitáció 1989-ben Lipcse Jeremiás és Ezekeiel könyve közötti irodalmi kapcsolatról. Tanít és konviktus vezető 1989 - 1991 Berlinben az Egyetem tanára 1991- 1993. Biliai archeológiát tanít 1993-tól Wuppertalban. Antik történelmet 1994-től Frankfurt-ban. Tamassos-Lambertis Nekropolis írásainak kronológiáján dolgozik 1998-ban. Megbízott tanár 1991-ben Berlinben, majd Wuppertalban. 1992 -2005 A német evangélikus egyház archeológiai inézetét vezeti a Szentföldön. 1994-től Deutschen Palästina Egyesület (ZDPV) újság társ kiadója, majd 1999-től Bibliai archeológia Intézet igazgatója Wuppertalban. 1999-től tanít Witten/Herdecke Egyetemen, 2002-től ugyanott kutató professzor a bibliai archeológia és az antik történet témakörében. 2005-től ismét a Német Evangélikus archeológiai Intézet vezetője Jeruzsálemben és Ammanban. Számos archeológiai ásatást vezetett Seit 2005 ist er auch Direktor des Deutschen 'Gadara Project') 2001 Wadi el-Arab ásatásai valamint Tell Zera'a ásatások Jordánia Szíria és Izrael háromszögben. **Művei:** Die Spezifik der Berufungsberichte Jeremias und Ezechiels im Umfeld ähnlicher Einheiten des Alten Testaments, Frankfurt a.M., Bern, New York 1986. Die literarischen Beziehungen zwischen den Büchern Jeremia und Ezechiel, Frankfurt a.M., Bern, New York 1993. Proseminar Altes Testament. Ein Arbeitsbuch, Stuttgart 1999. Zur Chronologie der Nekropole von Tamassos-Lambertis, Zypern, Dissertationsschrift Johann Wolfgang Goethe Universität Frankfurt a.M. 1998. Archäologie der Biblischen Welt, Göttingen 2003. Wenn Steine reden. Archäologie in Palästina, Göttingen 2004. Das Geheimnis des Tells. Eine archäologische Reise in den Orient, Mainz 2005. Die Spezifik der Berufungsberichte Jeremias und Ezechiels im Umfeld ähnlicher Einheiten des Alten Testaments. Frankfurt a.M., Bern, New York: 1986. Die literarischen Beziehungen zwischen den Büchern Jeremia und Ezechiel. Frankfurt a.M., Bern, New York: Verlag Peter Lang, 1993. Zur Chronologie der Nekropole von Tamassos-Lambertis, Zypern, Frankfurt a.M. 1998. Archäologie der Biblischen Welt, Göttingen 2003. Wenn Steine reden. Archäologie in Palästina, Göttingen 2004.

Vigouroux, Fulcran Grégoire, 1837 Nantes – 1915 Párizs, Franciország - Katolikus bibliakutató. 1853-ban, az alapképzés után küsszemináriumba lépett Belmontban. 1861-ben pappá szentelték, majd a szulpiciánusok rendjébe lépett. 1862–1864 között filozófiát tanított Autunban, majd Issyben. Visszatért Párizsba, a katolikus egyetemen a biblikus tanszék professzora lett. 1890-ben tanszékvezető. 1902-ben XIII. Leó megalapította a Pápai Biblikus Bizottságot, ennek titkára lett Rómában, 1905-től e minőségében számos nyilatkozat megfogalmazója lett. 1913-ban visszatért Párizsba. Korán érdeklődött az ÓSz iránt, hamar a 19. sz.-i katolikus bibliamagyarázat kulcsszereplője lett. Művei erősen apologetikus jellegűek, a bibliai történetek történetiségét védte, főleg Renan és az által indított kritikus mozgalom ellenében – ennek ellenére néhány kötetét egyházi indexre tették. **Művei:** (vál.): *Manuel biblique ou cours d'Écriture Sainte a l'usage des séminaires: Ancien testament.* 2. kötet. Paris 1879–1880 (¹²1906); *Manuale biblico o corso di Sacra Scrittura ad uso dei Seminari. Vecchio Testamento.* Paris 1894; *La Bible et l'assyriologie: Les invasions de Sennachérib et les derniers jours du royaume de Juda d'après les découvertes récentes.* In: *Revue des Questions historiques.* 1879. okt.; *Mélanges bibliques. La cosmogonie mosad'que d'après les Pères de*

l'Église, suivie d'études diverses relatives ar l'Ancien et Nouveau Testament. Paris 1882, ²1889; *La Bible et la critique, réponse aux 'Souvenirs d'enfance et de jeunesse' de M. Renan.* Paris 1883; IBACH, J. (ford.), *Die Bibel und die neuen Entdeckungen in Palästina, in Ägypten und Assyrien.* 4 kötet. Paris 1885; *Le livres Saints et la critique rationaliste. Histoire et réfutation des objections des incrédules contre les Saintes Écritures.* 5 kötet. Paris 1886–1891, ⁵1901–1902; *Le livre des Psaumes.* Paris 1888; *La Sainte Bible selon la Vulgate, traduite en français.* 4 kötet. Paris 1889–1891; *Le Nouveau Testament et les Découvertes archéologiques modernes.* Paris 1890, ²1896; *Dictionnaire de la Bible.* Paris 1895–1912. Bd. I–V; *La sainte Bible polyglotte, contenant le texte hébreu original, le texte grec des Septante, le texte latin de la Vulgate et la traduction française de M. l'abbé Glaire.* 8 kötet. Paris 1900–1909; *Les Instruments de musique de la Bible.* In: *Bessarione.* Paris 1902; *La lettre apocryphe de Lentulus et le portrait de Notre-Seigneur Jésus-Christ.* In: *Bessarione* (1903).

Villalpandó, Juan Baptista SJ, 1552 Cordova – 1608 Róma, Itália - Egzegéta. II. Fülöp király támogatta a nagy kommentárját Ez-hez, ez 1596-ban három kötetben jelent meg Rómában. A korabeli pénzekről igyekezett rekonstruálni a salamoni templomot.

Vincent, John J., 1929 Sunderland Anglia – Tanulmányait London Egyetemen BD 1954. Dew Egyetem STM1955. Basel Egyetem Svájc ThD 1960. Tanított Boston Egyetem 1969-ben. Vendég Professzor New York Tehol. Sem. 1970-ben. Vendég professzor Urban Theol Unit. 1970-től. Schefield Egyetem 1990-től. Szakterülete az Újszövetség. **Művei:** *The Bible and the Politics of Exegesis: Essay in Honor of Norman Gottwald Pilgrim*, 1992. „Mission in Mark” in *New Testament and Missiology Intl. Assn. Mission Stud.* 1986.

Vincentius, a 2. sz Itália - Gennadius viszont az 5. sz.-ra teszi. Gall pap, akinek életrajzi adatait jórészt az említett Gennadiustól tudjuk (Vir ill. 80). Zsoltárkommentárja elveszett. Egyesek szerint mégsem, hanem a *Commentarius in LXXV Davidis psalmos-t* (amely Rufinus neve alatt jelent meg, PL 21,641–960) neki tulajdonítják.

Virgulin, Stefano 1918 Mariano del Friuli- Olaszország - Teológiai licenciátust Gregoriáná egyetemen szerzett Rómában és biblikus doktorátust Pápai Biblikus Intézetben. Libanonban tanított biblikumot 1952-1958 között egzegéizist tanított USA-ban 1959-61- között. Az Urbaniana Egyetem (Róma) szentírás-tudományi tanára 1966-tól. **Művei:** *La „fede” nella profezia di Isaia.* Milano, 1961. *Il Profeta Isaia.* Fossano, 1972. *Isai NSV 24.* Roma 1977. *Guditta NSV 14* Roma 1970. *Cronache NSV 10.* Roma 1975. *Tobia NSV 13.* Roma 1978. *Gudici, Rut 1-2 Samuwel Isai id Dodici Profesti, Tobia, Giuditta, Siracide* fejezeteket írta in *Introduzione alla Bibbia.* Torino 1969-1971.

Višaticki Karlo, 1950 Čatrnja, Bosznia - Általános iskoláit Čatrnjan és Bosanska Gradišten végezte el. A gimnázium első két évét, a zágrábi érseki szemináriumba járta, majd Đakovo-ra került (magyarul Dijakóvár), ahol 1968-ban érettségizett. Teológiai tanulmányainak első részét a katonai szolgálat megkezdése zárta le: 1969-1970-ig Szarajevóban volt katoná. Teológiai tanulmányait 1970-1975 között Innsbruck-ban folytatta. 1976-ban szentelték pappá. Ezt követően Bázelen volt káplán, majd 1976 - 1981 között Zofingenben. 1981-től 1987-ig Rómában végezte továbbképzését a Gregoriánán és a Bibliai Intézetben. Licenciátusát biblikumból 1987-ben szerezte meg (*Eine Untersucung zur Bedeutung der biblischer Wurzel qtr in der hebraischer Bibel*). Doktori értekezését pedig 1987-ben a Gregorianan védi meg (*Die Reform des Josipa und die religiöse Heterodoxie in Israel*) 1987-ben hazatért a Banja Luka-i püspökségre, ahol hitoktatóként kezdi pályafutását (1987 - 1988), majd 1988-1989

között Nova Topolában a plébániát vezette, ezt követően püspöki titkár és irodaigazgató lett (1989-1991), majd Budžak plébániáját vezette 1991-től. 1990-től a Banja Luka-i Teológiai Intézet előljárója. Itt biblikus tárgyakat tanít Ó - és Úsz-ból. Az intézet 1995-ben megszűnt működni az üldözések miatt, ám még mindig van pár diák, aki szerette volna tanulmányait itt befejezni. 1998-tól a zárgábi jezsuiták főiskolájának bölcsészkarán tanított, ezt követően a zárgábi jezsuita bölcsészeti-teológiai intézet oktatója lett (Ószövetségi tárgyak). 1999/2000-ben Mosztárban is előadott a Teológiai Intézetben (Újszövetségi tárgyak). 1999 tavaszától az újraalapított Banja Luka-i püspökség katechetikai kirendeltségének előljárója. 1999-től a đakovo teológia előadója - ma már a Katolikus Teológiai Egyetem nevet viseli -, 2003 decemberétől pedig itt docens. **Művei:** Die Reform des Josija und die religiöse Heterodoxie in Israel, 1987. Biblija u ekumenizmu i međureligijskom kontekstu: -kršćani, židovi, muslimani - (A Szentírás az ökumenikus párbeszédben: -keresztények, zsidók, muzulmánok-) Đakovo 2006; Libri didactici Veteris Testamenti , Zagreb 2006; O vjernosti Zakonu prema Ezri, nehemiji i Ljetopisima (A törvényhez való hűség Ezdrás, Nehemijás és a Krónikák könyvében) Rijeka 2005; Neki Pavlovi soteriološki pojmovi u Šarićevom prijevodu Novog zavjeta (Egyes soteorologiai fogalmak az Újszövetségben Šarić fordításában) 2003 Zagreb; Bogoslovje pastirsko (Pasztorális teológia) 2004 Zagreb; Spe et labore 2003 Osijek; Biblijsko-kršćansko poimanje društvenosti i demokracija (2003) analitika članak Stari zavjet vrelo vjere i kulture , (Az Ószövetség a hit és kultúra forrása)2004) Osijek; 10 -Vlast ili služenje? (Hatalom vagy szolgálat), 1999 Zagreb; Mk 1, 1-45 u prijevodima dvojice sarajevskih nadbiskupa (Mk 1, 1-45 a két sarajevói érsek fordításában) 2003 U vodi i u krvi (Vérben és vízben) 2003 Zagreb

Viviano, Benedict T., 1940 St. Louis USA MO – Aquinas Inst. MA Phil 1963. MA Theol 1967. Duke Egyetem PhD 1976. – Tanított Aquinas Inst 1972-84. Újszövetség tanára. Newsletter for Targum and Cognate Studies 1978-81. Ecole Biblique 1984. Szakterülete az Újszövetség, apokrifok és post-biblikus tanulmányok. **Művei:** The Kingdom of God in History. Liturgical 1988. Study as Worship: Aboth and the New testament. Brill, 1978

Vladár Gábor?? 1947? Magyarország Református lelkész (Takácsiban 1977-1982, Sopronban 1982-től), teológiai tanár előbb a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen (1990-1995), jelenleg a Pápai Református Teológiai Akadémia Újszövetségi Tanszékén (1998-tól). Nyírmadán született 1952. január 6-án. Teológiai tanulmányait a Debreceni Református Teológiai Akadémián (1970-1974), a Budapesti Református Teológiai Akadémián (1974-1975) és a Heidelbergi Egyetem teológiai fakultásán (1976-1977) végezte. Tudományos munkássága: "Bibliai fogalmi szókönyv" (társszerző, 1980); "A Róma 13,1-7 kor- és vallástörténeti háttere" (doktori dolgozat, 1993); a "Keresztény bibliai lexikon" munkatársaként (1993-1995) mintegy 200 szócikk, valamint több református hittankönyv szerzője (1989); számos tanulmányt tett közzé az újszövetségi tudomány területéről.

Vogels, Heinrich Joseph, 1880, - 1972. ? Németország - Katolikus teológiát tanult és 1912-ben habilitált Münchenben, majd magántanár lett. 1918 –től Straßburgba hívták tanított 1921-1946 Bonn-ban tanít nyugdíjazásáig. Az Újszövetség szövegkritikájának egyik legjobb szakértője. Kutatásaiban nem számolt azzal, hogy Irenäus egyházatya más ismerte Tatianosz Diatessaronját, melyet ő is kutatott Szakértője volt a Bezae Cantabrigiensis kódexnek (D[05], és 1278 kisbetűs kódexek (minuszulát) igyekezett harmonizálni, hogyí Jézus szavainak átadási folyamatát meghatározza. Hasonlóan mint Hermann von Soden azon a véleményen volt hogy a nyugati szövegeket erősen befolyásolta a Diatessaron hagyománya. A latin kódexek közül Cod. Corbeiensis II (ff²) a házasságtörő asszony perikópájából bizonyította

ezt. (Jn 7.8) z a hagyomány határozta meg a Vulgatat is. Sokat foglalkozott Vulgata kutatással azzal a céllal, hogy néhány régi latin fordítást rekonstruáljon ezekből a szövegekből. A következő kódexeket dolgozta fel Cod. Veronensis (b), ff², Vindobonensis (i) és Ev. Palatinum (e) Lukács szövegét, a b ff² (részben Fragmenta Bernensia [t]) Máté szövegét-, b ff² i q Márk szövegét- és ff b q Cod. Usserianus I (r) János evangélium számára. Nagy műve az Újszövetség görög kritikai kiadása melynek szövegkritikai apparátusa gazdagabb mint Hermann von Sodens és Eberhard Nestle kiadásának kritikai apparátusa, és számos szövegkritikai eredményt vett át Constantin von Tischendorf-tól . Ő az első katolikus egzegéta aki a 2 Péter levelet peszeudepigráf iratnak nevezte. **Művei:** Der v. hl. Augustinus in der Schr. De consensu evangelistarum verwante Evangelientext: BZ 4 (1906), 267-295; Der Hymnus »splendor paternae gloriae«, in: Festg. Alois Knöpfler z. Vollendung des 60. Lebensj. gewidmet (Veröff. aus dem Kirchenhist. Sem. München 3,1) (München 1907), 314-316; St. Augustins Schr. de consensu evangelistarum unter vornehmlicher Berücksichtigung ihrer harmonistischen Anschauungen (BSt 13,5), Freiburg/Br. 1908; Die Harmonistik im Evangelientext des Cod. Cantabrigiensis. Ein Btr. z. nt. Textkritik (TU 3. R. 6,1 [36,1]), Leipzig 1910; Die altsyr. Ev. in ihrem Verhältnis z. Tatians Diatessaron unters. (BSt 16,5), Freiburg/Br. 1911; Eine interessante Lesart des Diatessarons: BZ 9 (1911), 54-55; Alttestamentliches im Cod. Bezae: BZ 9 (1911), 149-158; Die parallelen Varianten im altsyr. Ev.: BZ 9 (1911), 263-265; Der Lanzenstich vor dem Tode Jesu: BZ 10 (1912), 396-405; Die Harmonistik im Evangelientext des Cod. Cantabrigiensis. Ein Btr. z. nt. Textkritik (TU 3.F. 6], Leipzig 1913, 1-119; Collectanea biblica latina. Vol. II: Cod. Rehdigeranus (die vier Evv. nach der lat. Hs. R 169 der Stadtbibl. Breslau) hrsg. v. H. J. V., Rom 1913; Die »Eltern« Jesu (Textkrit. z. Lk 2,33ff): BZ 11 (1913), 33-43; Lk 2,36 im Diatessaron: BZ 11 (1913), 166-171; Zur »afrikanischen« Evangelienübers.: BZ 12 (1918), 251-; Btrr. z. Gesch. des Diatessarons im Abendland (NTA 8,1), Münster 1919; Unterss. z. Gesch. der lat. Apk-Übers., Düsseldorf 1920; Novum Testamentum Graece. Textum recensuit, apparatus criticum ex editionibus et codicibus manuscriptis collectum addidit H. J. V., Düsseldorf 1920, 1922², Freiburg/Br. 19554; Novum Testamentum Graece et Latine. I Evangelia et Actus Apostolorum. II Epistolae et Apocalypsis, Düsseldorf 1922; Hdb. der Textkritik des NT, Bonn 1955²; Ev. Palatinum. Stud. z. ältesten Gesch. der lat. Evangelienübers. (NTA 12,3), Münster 1926; Der Pelagiuskomm. z. den Briefen des hl. Paulus: ThRv 25 (1926), 121-126; Die Vorlage des Vulgatatextes der Ev.: RBén 38 (1926), 123-138; Übungsbuch z. Einf. in die Textgesch. des NT, Bonn 1928; Vulgatastud. Die Ev. der Vulg., unters. auf ihre griech. u. lat. Vorlage (NTA 14,2.3), Münster 1928; Übersetzungsfarbe als Hilfsmittel z. Erforsch. der nt. Textgesch.: RBén 40 (1928), 122-129; Lk 8,8 im Diatessaron: BZ 18 (1928/1929), 83-84; Codicum Novi Testamenti Specimina. Paginas LI ex codicibus manuscriptis et III ex libris impressis collegit ac phototypice repraesentatas edidit, Bonn 1929; S. Aurelii Augustini Episcopi Hipponensis De doctrina christiana libri quattuor edidit H. J. V. (Florilegium Patristicum FP] 24), Bonn 1930; Der Cod. Claromontanus der paulinischen Briefe, in: H. G. Wood (ed.), Amicitiae corolla (London 1933), 274-299; Textus antenicaeni ad Primatum Romanum spectantes (Florilegium Patristicum 9), Bonn 1937²; Zur Gestalt des Täufers: Gloria Dei 1 (1946/1947), 93-100; Zur Textgesch. v. Lc. 1,34ff: ZNW 43 (1950/1951), 256-260; Cod. VII der Cathedralbibl. v. Verona (b²), in: Bonifatius Fischer/Virgil Fiala (Hrsg.), Colligere Fragmenta. Festschr. Alban Dold z. 70. Geb. am 7. 7. 1952 (Texte u. Arbeiten Beih. 2) (Beuron 1952); Ev. Colbertinum. Cod. lat. 254 der Bibliothèque Nationale z. Paris hrsg. u. unters., 2 Bde. (BBB 4/5), Bonn 1953; Der Einfluß Marcions u. Tatians auf Text u. Kanon des NT, in: Synopt. Stud. Alfred Wikenhauser dargebracht (München 1953), 278-289; Unterss. z. Text paulinischer Briefe bei Rufin u. Ambrosiaster (BBB 9), Bonn 1955; Der Bibeltext der drei pseudoambrosianischen Predigten: ZNW 46 (1955), 60-68; Novum Testamentum Graece et Latine ed. J. V., Freiburg/Br. 19554; Ambrosiaster u. Hieronymus: RBén 66 (1956), 14-19;

Librarii dormitantes. Aus der Überl. des Ambrosiaster-Komm. z. den paulinischen Briefen: Sacris Erudiri. Jaarboek voor Godsdienstwetenschappen 8 (1956), 5-13; Das Corpus Paulinum des Ambrosiaster (BBB 13), Bonn 1957; Das NT. Neu übers. v. Franz Sigge. Mit Anm. v. H. V. (Fischer Bücherei 200), Hamburg 1958; Die Überl. des Ambrosiasterkomm. z. den Paulinischen Briefen: NGG.PH 1959/7 (Göttingen 1959), 107-142; Ambrosiastri qui dicitur commentarius in epistulas paulinas, recensuit H. J. V. (CSEL 81,1-3), Wien 1964-1969); Pflichtzölibat. Eine krit. Unters., München 1978.

Vogels, Walter 1932 Brechen Belgium – Teológiai tanulmányokat folytat Gregoriana Roma STL 1958. Bibliikus Intézet Róma STL 1960. Toronto Egyetem PhD 1968. Ecole biblique Párizs diploma 1976. Tanított Ottawa Faith Fathers Kanada 1960-68 között. St. Paul Egyetemen 1966-tól tanár, professzor 1976-82 között, a fakultás dékánja 1980-tól. Szakterülete a héber Biblia **Művei:** Les Porphetes. Novalis, 1990. Job. Katholieké Bijbelstichting, 1989. „Hosea's gift to Gomes (Hos 3,2) Biblica 69 (1988) Reading and Preaching the Bible: A New Semiotic Approach. Glazier, 1986.

Vogler, Werner 1934 Glashutte, Németország - Teológiai tanulmányait Greiswald Egyetem ThD 1978. habilitált 1992-ben. – Tanított Lipcse Theol. Sem. 1969-től, docens 1980-82 között, rektor 1990-92 között. Újszövetségi tanszék vezetője Lipcse 1992-ben. **Művei:** Die Brife des Johannes THK 17. 1992. Jüdische Jesusinterpretationen in christlichen Sicht 1988. Judas Iskarioth 1983.

Vollenweider, Samuel ?? Németország/ Svájc? – Teológiai és vallástörténeti tanulmányait 1972–1979 Zürich (1972–1978), Tübingen (1978) és Heidelberg (1978/1979) egyetemeken végezte. 1980-tól evangélikus lelkész. Tudományos asszisztens 1980–1987 Újszövetségi tanszéken. Teológiai doktorátus 1983 patrisztikából. Habilitációja 1987-ben Újszövetségből. Vendég tanár 1988–1989 Japánban Kyoto és Nishinomiya. Kinevezett professzor 1989–2000 az Újszövetségi tanszéken Bern-ben. Az egyetem dékánja 1994–1996. Zürichben tanít 2000-tól. Szakterülete Hellenizmus és kerszténység Pál teológiája, Filippi levél. **Művei:** Neuplatonische und christliche Theologie bei Synesios von Kyrene, Göttingen 1985. Freiheit als neue Schöpfung. Eine Untersuchung zur Eleutheria bei Paulus und in seiner Umwelt, Göttingen 1989. Würfelt Gott? Ein ausserirdisches Gespräch zwischen Physik und Theologie, Düsseldorf 2000. Horizonte neutestamentlicher Christologie. Studien zu Paulus und zur frühchristlichen Theologie, Tübingen 2002.

Vollmer, Hans, 1871 Kaiserwert – 1941 Hamburg, Németország - A Bibliai archívum alapítója. 1912-től Hamburgban élt, földrajzi, bibliatörténeti és vallási néprajzzal foglalkozott. 1912–1929 között gyűjteményéből négy kötet jelent meg. *Bibel und Kultur* címmel 11 kötetet adott ki, Potsdam 1931–1941.

Volović Josip 1858 Srednje Prilišće – 1942 Zágráb, Horvátország - A zágrábi érsekség papja, a zágrábi KBF biblia professzora (bevező a bibliatudományokba). Tanít hébert, a dogmatika és morális tanszék tanársegédjeként is dolgozik. A zágrábi katedrális kanonokja. Gimnáziumi tanulmányait Karlovacon és Zágrábba végezte. Filozófiát és teológiát Rómában a Gregoriánában tanult, majd a Germanikum- Hungarikum növendéke, ahol 1886-ban pappá szentelték. Bibliikum tanulmányai befejezésével 1910-től a zágrábi KBF-en tanított haláláig. Fő tanítási területe a bevezetés a bibliai tárgyakba, héber nyelv, és az ószövetségi könyvek egzegézise volt. Legjelentősebb munkája ékes és kiművelt horvát nyelven íródott, amelyben az ószövetségi kánonok és írások történetét fejtegette igen nagy alaposággal. Számos munkája jelent meg egyházi folyóiratokban nagy rendszerességgel a Vulgata történetéről

(Katolički list – Katolikus lap) és számos erkölcsi kérdést közelít meg biblikus alapon. **Művei:** *Historijska i kritična introdukcija u svete knjige Staroga zavjeta (Történelmi és kritikai bevezető az Ószövetség szent könyveiben)* Zagreb, 1903

Von Wahlde, Urban 1941 Covington USA, KY. – Loyola Egyetem MA 1966. Marquette Egyetem PhD 1975. Tanított Xavier Egyetem 1966-67. Brebeuf Prep. Schol 1967-69. St. Mary of the Plains Coll. 1974-76. Scranton Egyetem 1976-81. Loyola Egyetem 1981-86. Tanársegéd, 1990-től, professzor 1987-92 között, majd ezt követően tanszék vezető. Szakterülete az Újszövetség. **Művei:** *The Johannine commandments.* Paulist, 1990. *The Earliest Version of John's Gospel.* Glazier, 1989.

Vööbus Arthur (Arthur-Karl) 1909 Vara (Észtország) -1988 Chicago, USA, Illinois. - Észtevangélikus újszövetség kutató és patrisztikus. Teológiát Tartu Egyetemén tanult és 1934-ben MA fokozatot szerzett 1942-ben a 10 századi szír történelemből mezopotámiai és a perzsa szerzetességből írta disszertációját. Alexander von Bulmerinq (1868-1938) segítette a kutatását. Lelkészsé avatták 1932-ben. A Didaskalia kutatása lett a legjelentősebb tudományos teljesítménye. A Szovjet megszállás elől USA-ba távozott. Az Újszövetség szövegének korai változataival foglalkozik. "Early versions of the New Testament" 1954, számos kéziratot vizsgált meg. Chicago-o evangélikus teológián tanít Újszövetséget és a szír kéziratok felügyelője 1979-től, mely intézetet maga alapította. Számos tudományos társág tagja A keleti szerzetesség kutatásának úttörője. Legalább 100 cönobita szerzetességet tárt fel a térségben és Szír szt. Efrémmel sokat foglalkozott. Érdekelte a manicheizmus hatása a szerzetesi mozgalomra. Kezdetektől bekapcsolódott a Qumrán kutatásba és 1945-1947 között egy sor tanulmányt írt. Monográfiákat írt Afrahátról, Rabullah Edesszai püspökről és a Pesittáról, melyet ő a második századra datált. Salamon ódáinak eredeti nyelvéről. Az észte ősvallás és a kultúrtörténet is sokat foglalkoztatta. **Művei:** *Celibacy. A Requirement for Admission to Baptism in the early Syrian Church,* 1951. *Studies in the History of the Gospel Text in Syriac,* 1951. *History of Asceticism in the Syrian Orient. A Contribution to the History of Culture in the Near East,* 1958 *The Department of Theology at the University of Tartu. Ist Life and Work, Martyrdom and annihilation. A Chapter of contemporary Church History in Estonia,* 1963. *History of the School of Nisibis,* 1965. *Studies in the History of the Estonian People with Reference to Aspects of social Conditions, in particular the religious and spiritual Life and the educational Pursuit,* 1969. *The Synodicon in the West Syrian Tradition,* 1975.

Vos Johannes, S., 1942 Gouda, Hollandia – Tanulmányait utrecht Egyetemen ThD 1973. Tanított Evang Theol Sem Tübingen 1965-67 között. Leiden Egyetem teológiai fakultásán 1974-75 között. Amsterdam Egyetemén 1981-től. Szakterülete az Újszövetség **Művei:** *Paulus en de andere Joden Meinema* 1984. *Politiek en Exegese: Gerhaard Kittels beeld van het jodendem.* KOK, 1983. *Traditionsgeschichtliche Untersuchungen zur Paulinischen Pneumatologie.* Van Gorcum, 1973.

Vouga, Francois 1948 Svájc? - Teológiai tanulmányokat folytat Lausanne és licentiat szerzett teológiából 1973-ban. Genfben ThD 1985-ben. Svájci protstáns egyház lelkésze 1975-78 között Lelkész Lausanne Egyetemén 1973-75 között. Tanársegéd az újszövetségi fakultáson Montpellier-ben, 1982-85 között. Protestáns teológiai fakultás tanára 1982-85 között. Neuchatel Egyetem Újszövetségi tanára 1984-85 között. Bethel főiskolán az újszövetségi tanszéken tanított 1986-tól.. Szakterülete az Újszövetség, apokrifok és post-biblikus tanulmányok. **Művei:** *Die Johannesbriefe HNT 15/3.* Mohr 1990. *L'epitre de*

Jacques NT 13a labor et Fides 1984. Le cadre historique et l'intention theologique de Jaan Beuchesne, 1977, 1981.

Voulgaris, Christos Sp. 1937 Kastrakion-Dorridos, Görögország - Athén Egyetemén tanult MA 1961. ThD 1971. Andover Newton Theol School STM 1964. Boston Egyetem School of Theol PhD 1968-ban. Tanított Rizarios Sem. Görögország 1971-73 között. St John of Damascus intézet tanára 1980-tól. Teológiát tanított Libanonban 1971-72 között. Athéni Egyetem tanára 1974-től. Szakterülete az Újszövetség. **Művei:** The Biblical Doctrine on the Sacrament of Prieshood 1992. Chronolgy of the Life of Paul 1982. The Unity of the Apostolic Church 1974. Luke's Doctrine on Salvation 1971.

Vuk, Tomislav OFM, 1949 Cernik-, Horvátország - 1966-ban belépett a ferencrendbe, a zágrábi Szt. Cirill és Metód provincia tagja. 1974-ben pappá szentelték. 1979-ben a szentföldi ferences provincia (custodia) szolgálatába lépett. Teológiát Rijeka-Trsatban és az eichstätti katolikus egyetemen tanult, teológiai diplomát és licenciát szerzett. 1980-ban biblikus teológiai doktorátust szerzett Jeruzsálemben, a ferences tanulmányi központban. Keleti tudományokat, mezopotámiai nyelveket és akkád civilizációt tanult Rómában a Pápai Biblikus Intézetben. 1985-től az akkád nyelv és a mezopotámiai civilizáció professzora, valamint az ÓSz-i egzegetikai módszertan professzora Jeruzsálemben, a bibliai tanulmányok központjában. Különösen érdeklődött a Szentföld régészete iránt, sokat publikált a szentföldi ásatásokból. Cernik (Horváto.) Bibliai archeológiai múzeumában dolgozott, és 1987–1999 között a fakultás információs központjának és könyvtárának vezetője lett. Tudományos könyveket, enciklopédia-cikkeket, homiletikát és újságcikket írt. Az egyik legérdekesebb sorozata a 12 epizód a bibliai szövegkritika történetéből. **Művei:** *Sabbat in der Priesterschrift und in Ez 20.* Eichstatt 1976 (kézirat); *Wiedererkaufte Freiheit. Der Feldzug Sanheribs gegen Juda nach dem Invasionsbericht 2 Kön 18,13-16.* Jerusalem 1984; *Die Königsinschriften Nabonids, des letzten babylonischen Königs (556–539 v. Chr.).* Roma 1985.